

לימוד היומי דקה ליתנו

יום	יום לחדש	יום מוה"ב	ליקוטי הלכות	מסנה ברורה	שיחות הר"ן	שולחן ערוך
שבת	ט"ז	ג	קסט	חזרה	שלא-שלב	כב, כג
א	י"ז	ג	קע	צא	שלו-שד	כד, כה
ב	י"ח	ד	קעא	צא	שלו-שז	כו, כז
ג	י"ט	ד	קעב	צב	שלו-שח	כח, כט
ד	כ'	ה	קעג	צב	ספר המדות א-ב	ל, לא
ה	כ"א	ה	קעד	צג	ג-ד	לב, לג
ו	כ"ב	ו	קעה	חזרה	ה-ו	לד, לה

בקרני אור

יו"ל ע"י קהילת חסידי ברסלב
בנשיאות הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

279 | פרשת ואתחנן | ט"ז אב תשפ"ב

דבר המערכת

בפי כל אברכי קהילתנו עדיין עומד טעמה המתוק של ההתאחדות המופלאה לה זכינו בליל שבת פרשת מסעי העעל"ט, בתפילת וסעודת שבת בצוותא כאיש אחד בלב אחד בירושלים ת"ו ובבית שמש.

דלים המילים להביע את רוממות הנפש ועדן הנשמות, אותם חשו כל המשתתפים שהחישו פעמיהם למקומות הינוס, שם שמעו דברי הכנה מראשי החבורות לקראת נועם שבת המתאחדת, ולאחר מכן התפילות וסעודת השבת באהבת חברים והתעלות באור קדושת הצדיק. בתוך הסעודה ולאחריה נשמעו ברוב קשב דיבורים בוערים על מעלת דיבוק חברים בכלל, ויקר כח וסגולת הפלאים של 'תחזיקו עצמכם יחד' בכל שבוע ב'חבורות', שהיא השארת רבינו הקדוש לדורות, כפי שגילה לנו בפירוש קודם הסתלקותו.

כמה נאה הייתה התכנסות זו כמשקל-נגד מול 'שנת חנם' שהחריבה בית מקדשנו, ובימי בין המצרים בהם עוסקים בבניינו זכינו להארת אהבת חברים עמוקה ומתוקה כשלעצמה, יחד עם קבלת עול לעתיד להתחזק ולהתעצם בדיבוק-חברים זה בכל שבוע, ולשבר עבור זה כל המניעות שהיצר מעמיד לנו על כח וסגולה יקרה זו שאין דומה לה.

ולנגד עינינו זוהרים דברי רבי נתן: 'הצדיקי אמת זוכים שישאר השארתם הטובה והקדושה לנצח, היינו שאפילו לאחר הסתלקותם יהיה נמשך ונתגלה גם כן בכל פעם השגות אלקות ביותר, על ידי קיבוץ התלמידים הקדושים שמתקבצים יחד באהבה גדולה, וכל אחד מספר מה ששמעו מרבו הלכה למעשה, וכל אחד מתעורר להשם יתברך כפי הנקודה טובה שהאיר בו הצדיק, ועל ידי זה יכולים להחיות לעולם את כל העולם כולו אפילו לאחר הסתלקות הצדיק' (אוצר היראה, ספירת העומר, קפז. ע"פ ליקוטי הלכות, נזיקין ה"ד).

העורכים

פניני אור

אמרות מדורות מביה"ק ותלמידיו

ספר ר' נתן ב"ר אברהם שטרנהרץ ז"ל ששמע מר' מרדכי שוחט בשם מוהר"ן: "כְּשֶׁמְסֻתוֹבְבִים בְּתַפְּלָה אָנָּה וְאָנָּה מְסֻתָּבִים" = "אז מ'דרייט זיך ביים דאוונען, פארדרייט מען זיך".

(שיח שרפי קודש)

נְחֵמוּ נְחֵמוּ עִמִּי

הפסוק "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד" שעכשיו מברכים על הרעה 'ברוך דיין אמת' ועל הטובה 'הטוב והמטיב', אבל לעתיד יברכו על הכל 'הטוב והמטיב'. "כי לעתיד שיתגלה הדעת, יידעו שאין שום רע בעולם כלל, רק כולו טוב וכולו אחד. וגם הגלות הוא רק מחסרון הדעת, כמו שכתוב 'לכן גלה עמי מבלי דעת'". ואפילו הגויים ישיגו לעתיד שכל גדולתם ושלטונם על ישראל הייתה למעשה גדולת והצלחת ישראל.

עומדים אנו בימי הנחמה, שמפליאה את הכל; הרי החורבן עדיין קיים בכל נוראתו, ומה מקום יש לנחמה? אלא "שהידיעה היא עיקר הנחמה של כל הצרות" (שם). הדעת הוא המנחם, ההסתכלות הנכונה והאמיתית על מהות הצרות היא שגורמת להתנחם ולהתחרט על אבולתנו ועל מרירות הרגשתנו בעת הצרה, מתוך הבנה שהכל לטובתנו.

וכיון שהתאבלנו על החורבן בתשעה באב ועסקנו בבניינו, זכינו להמשיך עלינו זיק של אור הדעת כבר מעתה. שכן: "כשמתאבל על חורבן בית המקדש כאילו עוסק בבניינו, כי כל המתאבל זוכה ורואה בשמחתה, ועל ידי זה ממשיך על עצמו קדושת הבית המקדש" (ליקוטי הלכות, השכמת הבוקר ד. ה). וקדושה זו היא יסוד הדעת, שכן: "בית המקדש הוא בחינת דעת, כמאמר חז"ל כל מי שיש בו דעת כאלו נבנה בית המקדש בימיו" (ליקוטי מוה"ר, פא).

מכח האבלות שזכינו לה, נמשך עלינו אור הדעת של בית המקדש, ומזה נולדה הנחמה. קיבלנו כח להסתכל בצורה אחרת על כל המאורעות המרים, ולהבינם באור חדש. כל זאת, אם נשכיל להידיבק מעתה אל דעת הצדיקים בעלי הדעת, ולצייר את מוחנו על פי דעתם. שכן: "עתה בגלות שנחבר הבית המקדש, קשה מאד לשמוח כי אם בכח הצדיקים שיש להם דעת גדול ונפלא שנחשב כבניין בית המקדש, שהם ממשכינים עלינו שמחה בו יתברך, כדי שנוכל להתקיים בגלות המר הזה" (ליקוטי הלכות, הודאה ו. מד).

זכינו והתאבלנו, ובודאי גם קיבלנו בפנימיות נפשנו ניצוצי דעת חדשים מאור בית המקדש מקור הדעת, אבל עלינו לרצות להתחבר להתחדשות הדעת הזאת; לעמוד ולייחל ולכסוף שנתחיל מעתה להאמין לאבינו מרחמנו ה"מלא רחמנות, מלא חנינות, מלא טוב", שכל מעשיו עמנו אינם אלא לתכלית טובתנו, ולהשליך את המהלך הקבוע של טפשות דעתנו המביט על כל המאורעות הקשים כעל שנהא ואכזריות.

סופם של הקינות ותכליתם הוא 'השיבו ה' אליך חדש ימינו כקדם' - הקינות צריכים להביא להתחדשות בצורת הקשר שלנו עם השי"ת; להאמין ולזכור ש'חסידי ה' כי לא תמנו כי לא כלו רחמיו, חדשים לבקרים רבה אמנותך". לא לתת לצר הצורך שבנו לנתק אותנו בעת שמתחשדים אתנו, והיא שגם תמתיק ותבטל הדין, שלא להצטרך להשתמש ברפואות וסמים קשים כאלו, אלא להשפיע עלינו רחמנות גלויה גם לפי השגתנו.

צרחותיו המרות בקעו ועלו, דמעויותו הרותחות ירדו כפלגי מים והמיסו כל לב, מעליו עומד אביו שתופסו בכל הכח ומְקַרְה לַתּוֹךְ פיו את התרופה המרה. מוחו הקטן לא תופס, אכזריות שכזו, התעללות בתינוק חסר ישע, ועוד מצד אביו שהיה אמור להיות האוהב הרחמן והמגין. ומה שהכי מרגיז, שאביו עוד אומר לו שהוא אוהבו עתה, ושצריך שיאמר לו תודה על כך... לא, הוא לא 'בעל מדרגה' כזו לסבול מרורות ועוד להודות על הייסורים...

כולנו מבינים ש'ההתחזקות' וההתאמצות של התינוק 'לדון לכף זכות' את אביו ויגיעתו למצוא 'הרחבות' בתוך ה'צרה' שלו, מעוררות גיחוך. הן האב הוא זה שמרחם כאן, הוא הוא המציל והשופע חסד. ולעומתו התינוק, הוא זה שמתאכזר לעצמו עד כדי הפקרת חייו בגלל הנאה של רגע. ואף על פי כן, בהעדר הדעת יכול להיתפס במח מעשה החסד הנאצל ביותר לאכזריות הכי גרועה.

ואם בהבדל ומרחק הדעת שבין אב לבנו הקטן כך, כל שכן ואלפי אלפים קל וחומר בהבדל הדעת שבין יציר נוצר ליוצרו, אשר "כגבוה שמים מארץ כן גבוה דרכי מדרכיכם ומחשבותי ממחשבותיכם". אין פלא אם כן שפעמים רבות יתכן שעמקי רחמנות וחסד הנשפעים מלמעלה, ייתפסו במוחנו הקטן כאכזריות. ועל אף שאנו מתאמצים להתחזק ולמצוא הרחבות בתוך צרותינו, אעפ"כ הלב נשאר מעוקם ביסוד ההסתכלות על מה שאירע עמנו.

אולי אין טענה ותביעה עלינו על כך, כי סוף סוף דעתנו קצרה כל כך. אבל כדאי לנו לדעת מרחוק כבר מעתה, שיש כאן גם הסתכלות אחרת לגמרי, שצריכה לגרום לנו בושה גדולה איך אנו ניהגים לסוגיית הגלות, הצער והייסורים. כדאי שנכין עצמנו כבר מעתה, שבוא יבוא יום בו נראה שעל הרחמנות הכי גדולה התמרמרו וזעפנו, ולא יהיו לנו פנים מול מיטיבנו שבעטנו בוטבותו.

ועל אף שכאמור, הדבר גבוה מהשגתנו, אולם לפחות נשתדל שלא לצעוק לזולתנו בקול על מר גורלנו, ולא נתאמץ לצייר היטב בעיני-כל את עומק חשכת ייסורינו, ולא נרדוף לספר את צרותינו בצורה מעוררת רחמים כל כך. אלא להיפך, נזכור שלאמתו של דבר קורה כאן ההיפוך הגמור, ונתאמץ ונשתדל לשמוע בקול הצדיקים בעלי הדעת שכבר זכו בחייהם לראות את אמיתות מציאות הגלות והייסורים, שכולם רחמים וטוב בלי גבול.

בימי נחמה אלו אנו מקבלים לכך כוחות חדשים. רבינו הקדוש מגלה לנו: "כל הצרות והייסורים והגלות אינו אלא לפי ערך חסרון הדעת. וכשנשלם הדעת, אזי נשלם כל החסרונות" (ליקוטי מוה"ר, כא). אין הכוונה שכשיש דעת נמלאת החסרון אותו ביקש האדם בימי גלותו, אלא שעם 'דעת' רואה האדם בצורה אחרת לגמרי את החסרון, והוא מבין שהכל היה מילוי ורחמנות בלי קץ. וכפי שרבינו הקדוש מבאר שם את דברי חז"ל (אבות ג) הדורשים על

לתגובות והערות 3323796@gmail.com ניתן לקבל את הגיליון באימייל מידי שבוע

הדל"ג 6:50 - ניץ ההמה 5:58 - סוּזְק"ש 8:33
צאת השבת 8:04 - צאה"ש לר"ת 8:42

אין מחזקים אלא למחזקים!

יצו את יהושע וחזקה ואמצהו

ואיתא בספרי: "רבי יהודה בן בתירה אומר, אין הציווי בכל מקום אלא זירוז, שנאמר 'יצו את יהושע וחזקה ואמצהו'. לפי דרכינו למדנו שאין מחזקים אלא למחזקים ואין מזרזים אלא למזרזים" (ספרי פרשת נשא, פסיקא א.)

הן אמת שרבינו מחזק אותנו בהתחזקות ונפלאה מאד, אך "אין מחזקין אלא למחזקין", וכפי שמסביר מוהר"ט:

"שאף על פי שהשם יתברך בחסדו הגדול מחזק אותנו הרבה על ידי צדיק האמת בהתחזקות נפלא בלי שיעור, ומראה לנו ומרמז לנו בכל פעם ברמזיו הקדושים כי עדיין ה' אתנו ועמנו וכו', ולא נירא ולא נקת ולא נפחד כלל כי ה' אתנו אל תיראום. אף על פי כן אי אפשר לקבל כל ההתחזקות הזה כי אם מי שהוא חזק בעצמו, דהיינו שמתגבר לבלי להיות עצל ורפה ידים שקורין 'שליימזלניק'. והוא דברי המדרש הנ"ל 'אין מחזקין אלא למחזקין'.

ובאמת הוא מדרכי נפלאותיו יתברך, כי בוודאי אלו המחזקין בעצמן, בוודאי הוא רק בכח השם יתברך שמאיר בלבו התחזקות על ידי הצדיק האמת שעל ידו כל ההתחזקות, ואם כן הכל ממנו יתברך ומהצדיק האמת. אף על פי כן האדם הבעל בחירה בהכרח שיתחזק בעצמו ולא יהיה שליימזלניק חס ושלום" (עלים לתרופה, מכתב רמב).

גמר התיקונים - על ידי התלמיד!

יצו את יהושע וחזקה ואמצהו, כי הוא יעבר לפני העם הזה והוא ינחיל אותם את הארץ אשר תראה.

כשם שכיבוש והנחלת הארץ לא נגמר על ידי משה רבינו בעצמו, רק לאחר הסתלקותו על ידי יהושע תלמידו, "כי הוא יעבור לפני העם הזה והוא ינחיל אותם את הארץ אשר תראה". כך גם לדורות: אין הצדיק האמת גומר בעצמו תיקונו, אלא אחר הסתלקותו באמצעות תלמידו (כמבאר הרבה בליקוטי הלכות).

וכפי שהוא בדורותינו אלה אצל רבינו הקדוש, שעיקר גמר תיקונו הוא לאחר הסתלקותו על ידי רבי נתן תלמידו.

כי מלבד מה שהעיד רבינו על מוהר"ט ואמר "שאם לא היה הוא, לא היה לכם אפילו עלה אחד מהספר. ואמר בלשון אשכנז: ווען ניט ער, וואלט איר ניט גיהאט א בלעטל שמות" (חיי מוהר"ן, טע). הרי שגם אין בכוחנו לקבל אורו הגדול של רבינו אלא על ידי תלמיד נאמן זה, בחינת יהושע.

עד כדי כך "שיש לעסוק בספרי מוהר"ט ז"ל יותר מבספרי אדמו"ר זצ"ל בעצמו. כי בימינו אלה שעובר על כל אחד ואחד מה שעובר בגוף ונפש, צריך להיות עיקר הלימוד בספרי מוהר"ט ז"ל, על אשר עליידו היה ביכולת אדמו"ר זצ"ל להוריד את דבריו הנוראים, ולעורר ולחזק בהם גם אנשים מגושמים ומנוחמים בעומק השאלות תחתיות כמונו" (כוכבי אור, פתיחה, בהערה).

"נחמו נחמו עמי" - חובת ההתחזקות והנחמה!

"מוכרחין להתנחם"

"נחמו נחמו עמי" - אינה המלצה בעלמא, או טפיחת חיזוק על השכם, אלא ציווי וחיוב: "נחמו נחמו עמי" - עליכם לעסוק בתורת הנחמה, תורת ההתחזקות.

וכפי שכותב רבי נפתלי במכתבו:

"הומה לבי על צערך המר, צר לי עליך אחי, כי נועם האבתו תקוע בלבי מנעורינו, על כן מר ומרור צערו בלבבי, אך מוכרחין להתנחם, כמו שכתוב 'נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם', והתורה היא נצחית ובכל אדם ובכל זמן, וגם עתה אומרת נחמו נחמו" (עלים לתרופה, מכתב מרבי נפתלי).

"מוכרחין להתנחם!" - הנחמה היא הכרח - "כמו שכתוב נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם". הקב"ה מצווה ומזיח אותנו להתנחם...

"אינם דברים בעלמא ח"ו"

תורת הנחמה וההתחזקות היא תורה שלימה, ויש ללמוד אותה בתשומת לב ובעיון רב.

הספר "משיבת נפש" הוא אכן ספר נחמד, שכל אחד יכול לקרוא בו ולהשיב את נפשו. אך אסור לטעות: תורת ההתחזקות יש בה עומק לפני מעומק, ויש להקדיש ללימודה וקיומה כוחות רבים!

אל תורת ה"התחזקות" יש לגשת ב"התעוררות" עצומה... וכפי שמגדיר זאת רבי אברהם ב"ר נחמן בספרו "ביאור הליקוטים":

"לימוד ההתחזקות הכלול מהתעוררות, הוא שיתעורר האדם בכל לבו ונפשו לעסוק בלימוד הזה, בלימוד, ובמעשה, ובקיום. שיקיץ ויקום משינתו ונבלותו, לרנן ולשמוח ולבטוח ברוב טוב ורחמי השם יתברך, אשר בלי ספק יגאלנו, ויחיה גם אותנו, בחיים נצחיים. אשר על זה כל עסק והשתדלות הדרי מטה, בהמשכתם הגאולה והתחיה הזאת" (ביאור הליקוטים, תורה ז' תניינא, אות פח).

גם ה"לימוד" דורש תשומת לב והתעוררות, וגם ה"קיום" דורש כמובן השקעה. שכן, תורת ההתחזקות אינם דיבורים בעלמא, אלא 'דרך חיים' של ממש. וכלשונו של מוהר"ט במכתבו לבנו: "כי כל מה שדיברנו הרבה שצריך להחיות את עצמו בכל נקודה ונקודה טובה, וביותר במה וכו' ושהצילנו מהתנגדות על עצם האמת וכו' - הכל אינם דברים בעלמא ח"ו, רק העיקר לילך בהם ולקיימם! והעיקר בעת שצר להאדם בדתו באמת מחמת קלקולו ח"ו וכיוצא, אז צריך ביותר להחיות את עצמו בכל זה" (עלים לתרופה, מכתב מיום ב' פקודי תקצ"ג).

אילו הייתה תורת ההתחזקות רק אוסף של 'דיבורים' יפים, היינו יכולים לרפרף בין דפי ה"משיבת נפש", להתענג על קריאתו, ולהמשיך את החיים... אך כשמדובר ב'דרך חיים' שלימה, עלינו להקדיש לה תשומת לב, עיון ומחשבה.

הניסיון השני...

כחסידי ברסלב אנו רגילים לשמוע המון 'התחזקות', אך דווקא מפני כך יכולה לחזור תחושה בלב, כאילו ההתחזקות היא 'חיזוק' בעלמא, כשכל אחד יכול לבחור לעצמו אם להיות עצוב ומדוכא או להתחזק ולשמוח.

אך לאמתו של דבר, ההתחזקות היא חובה גמורה!

וכשם שכשיש לו לאדם נסיון של עבירה ח"ו, הוא מבין שהתורה לא רק ממליצה לו המלצה טובה לבחור בטוב, אלא היא מחייבת אותו לכופף את היצר הרע ולשמוע ליצר הטוב. כמו כן ממש, לאחר מעשה, אם נפל ונכשל רח"ל, מוטלת עליו חובה גמורה לכופף את יצר העצבות והחלישות הדעת, ולבחור בנחמה ובהתחזקות...

"כי כמו שהאדם צריך לעמוד בניסיון לבלי לילך אחר תאוותיו בהיתר או באיסור ח"ו, כמו כן צריך להתחזק לעמוד בניסיון אם כבר נכשל במה שנכשל ח"ו, לבלי יפול על ידי זה כלל, כי כל הנפילות שנופל הוא רק מעשי בעל דבר שרוצה ללכדו ברשתו ח"ו, על ידי זה דוקא" (ליקוטי הלכות, פסח ט, כא).

היראה שמכריחה להתחזק...

עד כדי כך, שמה שדוחף אותנו להשיקע ב"נחמה" והתחזקות, זה בעצם "יראת העונש"; אנו יראים מהקדוש ברוך הוא ומעונשו, ולכן אנו מכריחים את עצמנו להתנחם ולהתחזק, גם כשאנחנו מעדיפים להתפנק עם העצבות וחלישות הדעת.

שכן, כפי שאמרנו, דיבורי ההתחזקות והשמחה של רבינו הם חובה גמורה, והירא את דבר ה' מניס את כל מחשבות העצבות וחלישות הדעת, ושוקד על דלתי תורת ההתחזקות והשמחה.

וכדבריו של מוהר"ט בליקוטי הלכות:

"לא יפול על ידי יראת העונש, אדרבא, מיראת העונש יחזק את עצמו למצוא בעצמו נקודות טובות ולשמוח את עצמו במה שהוא מזרע ישראל על כל פנים, ולהמשיך על עצמו חיות ושמחה על פי כל הדרכים והעצות שהזהירו רבינו זכרוננו לברכה, כמבואר בספרי הקדושים.

נמצא שדייקא על ידי יראת העונש יבוא לשמחה גדולה, כי יראת העונש תכריחה לקיים דברי הצדיקים אמתיים שמזהירים מאד מאד את הגורע שבגרועם שיחזק את עצמו בשמחה תמיד על פי דרכי עצותיהם הקדושות!" (ליקוטי הלכות, בכור בהמה טהורה ד, יז).

המנוע שמניע ודוחף את האדם לא להימשך אחר המחשבות של קדרות וחלישות הדעת, ולהתנחם ולהתחזק, היא - יראת העונש!

שכן: "דע, שתכיף כשאדם רוצה להיכנס בעבודתו יתברך, אזי תיכף היא עבירה גדולה כשיש לו עצבות, ח"ו, כי עצבות היא סטרא אחרא והשם יתברך שונא אותה" (ליקוטי מוהר"ן תניינא, מה). כך שיש להתיירא מפני ההימשכות אחר עצבות, כמפני 'עבירה גדולה'...

חזק חזק ונתחזק!

פנינים מאירים וחידושים מזהירים מלוקטים מספרי גדולי הצדיקים זי"ע מתוך רשימותיו של הגר"ם שכמעט שלישי"א אשר ציין ורשם לפניו לזיכרון.

לקט ספריים

פרקי אבות

העולם אינו מתקיים רק כשישתלם האדם בלימוד ובמעשה

העליונה ונתדבק שכלו עם הש"י, אז אין שם 'נותן' ואין שם ריבוי מנותן ומקבל, כמו שקרה כשנתן משה את התורה ליהושע, כי אז היה שם ריבוי מנותן ומקבל, אבל כשקיבל משה את התורה, התדבק בהש"י, והיו היודע והידוע והידיעה אחד. ולכן אמר 'משה קיבל' כי זאת ההשגה אין שם אלא קיבול בלבד, ולא קבלה מאיש אחר שיש שם ריבוי מנותן ומקבל.

מדרש שמואל פרק ראשון משנה א יט-14

מימות משה עד רבן גמליאל היו לומדים בעמידה

והעמידו תלמידים הרבה (אבות א, א). אמרו לשון 'עמידה', לפי שמילות משה עד ימות רבן גמליאל היו לומדים התלמידים בעמידה והרב יושב על הכסא.

מדרש שמואל פרק ראשון משנה א יט-22

מדרש שמואל פרק ראשון משנה ב יט-24

משה נכתבל כ"כ להשי" עד שנכלל בו התורה

משה קיבל תורה מסיני (אבות א, א). יש לדעת למה לא אמר נתן למשה, או קבלה מהקב"ה, התשובה בזה, כי משה עלה למעלת הנבואה

סכך הכשר והפסול

ג' מיני סכך פסול מן התורה

כל דבר שיש לו אחד משלשה דברים אלו פסול לסכך בהם מן התורה, והם: א. דבר שאינו צומח מן הארץ, ב. דבר המחובר לקרקע, ג. דבר המקבל טומאה. וזה נרמז בפסוק "חג הסוכות תעשה לך באספק מגרן ומיקבן" שדרשו חז"ל (סוכה יב.) שרק דבר הדומה למה שנסאף מגורן ויקב, שהיא פסולת הנמצא בשדה, כשר לסכך בה את הסוכה, ולכן צריך שלשה תנאים בסכך, שיהא דבר שאינו מקבל טומאה, צומח מן הארץ, ותולשו. וסימנך קצ"ת [קבלת טומאה, צ'צמח מן הארץ, ת'ולשו]. נביא לך כמה דוגמאות:

מקבל טומאה

כל כלי או מאכל המקבל טומאה, פסול לסכך בו מן התורה. ואפילו אינו כלי גמור אלא שמקבל טומאת מדרס, כמחצלת אקרוש המשמש לשכב ולישב עליו, פסול (ס' תרכט ס"ב-ט). וכן אפילו מאכל שלא הוכשר לקבל טומאה, כיון שראוי לקבל טומאה על ידי הכשר, פסול מן התורה (משנ"ב סק"ב כח). ודברים שמקבלים טומאה מדרבנן, אסור לסכך בהם מדרבנן (שם סק"ד).

אינו צומח מן הקרקע

כל החומרים העשוי מעפר, חתיכות מתכות, חתיכות זכוכית, פלסטיק, ניילון, פסולים לסכך בהם מן התורה. ואף שהם נמצאים ביסוד הקרקע, הלא 'אינם צומחים מן הקרקע' (ס' תרכט ס"א).

מחובר לקרקע

ענפי אילן המחוברים לארץ ונפרסים על גג הסוכה, פסולים לסיכך מן התורה כל זמן שהם מחוברים לקרקע, וצריך לקצצם ולנענע בהם אחר הקציצה כדי שיתכשרו (ס' תרכט ס"ג).

ז' מיני סכך פסול מדרבנן

ויש שבעה דברים שפסול לסכך מדרבנן, והם: א. שברי כלים, ב. קרוב לקבל טומאה, ג. נשתנה צורתו הטבעי, ד. דרכו להתייבש, ה. ריחו רע או עליו נושרים, ו. חבילה, ז. נסר. וסימנך חש"ש קרב"ן [חבילה, ש'בר כלי, ש'ינוי צורה]. קרוב לקבל טומאה, ריח רע, יב'ש. נ'סר]. ונפרש הדברים:

שברי כלים

שבר כלי שהיה מקבל טומאה בזמן שהיה שלם, פסול לסכך בו מדרבנן גם לאחר שנשבר, משום גזירה שלא יבוא לסכך בו טרם נשבר. ולכן יש להיזהר שלא לסכך בנסרים צרים או מדפים ששימשו בעבר חלק מארון או כלי אחר (ש"ע ס"א). והגרש"א ז"ל בשו"ת מנחת שלמה (ח"א סי' כב אות א) נטה להקל אם הבעל הבית בעצמו שבר את הכלי בכוונה כדי לסכך בשבריו, והשתנה צורתו כל כך עד שאינו ניכר שבא מכלי, דבאופן זה לא שייך לגזור שיבוא לטעות לסכך בו כשהוא שלם, שהרי שאר בני אדם אינם יודעים שבא מכלי, והוא בעצמו שידוע שבא מכלי הלא עשה בו מעשה שבידו לצורך זה ולא יטעה (ועי' שבט הלי ח"א סי' צה שמשמע להחמיר בזה).

אמנם נסרים ס' צה פלפונים ששימשו בעבר כחלק מתקרת בית ונשברו, מותר לסכך בהם, שלא גזרו חז"ל רק על כלים שנשברו ולא על

לימוד תורה בלילה מט"ו באב

התחיל ללמוד מט"ו באב ואילך בלילה ומאן דלא מוסיף יסיף [ימית בלא עתו]. והוא מימרא בגמרא תענית (לא). והטעם הפשוט הוא, לפי שבזמניהם היה האדם מוגבל להתנהג בפעולותיו כפי זמני היום והלילה; היה יוצא לעבודתו עם זריחת השמש וחוזר עם הערב שמש, וכל שעות היום היה טרוד בעבודתו ובשעות הלילה היה נח. ולכן כשהגיע ט"ו באב והלילות היו מתחילות להתארך היה האדם מרויח שעות מנוחה, וכיון שהרויח שעות מנוחה שאינו טרוד בהם לכלכלת הבית חייב להקדישם ללימוד התורה.

אמנם נראה, דגם בזמנינו שהאנשים מתנהלים על פי השעון ואינם קשורים לתהליכי זמני היום והלילה, שיש לכל אדם שעות עבודה ושעות מנוחה שוים בין בקיץ ובין בחורף ואינו מרגיש שהרויח זמן מנוחה בשעות הלילה מט"ו באב ואילך, אעפ"כ לא נשתנו דברי חז"ל, כי הזמן גרמא לכך שמת"ו באב ראוי להרבות בלימוד בלילה. וכפי שהביא המשנה ברורה (ס' א

סק"ט) שיטות הפוסקים שיש לקום לומר תיקון חצות מט"ו באב עד ט"ו באיר, וכן משמע בגמרא שם שהיה קבלה ביד חז"ל על מעלת יום ט"ו באב והלבישו בזה הרבה טעמים.

ואפשר לומר בדרך צחות, כי לכך סיבב הקב"ה בימינו שהאנשים שעובדים כל השנה על המחיה ועל הכלכלה יוצאים בתקופה זו לנופש ומנוחה, כדי שיוכלו להרגיש את שעות המנוחה של ט"ו באב כדי שיוכלו להקדיש את הזמן הזה ללימוד התורה.

חייב אדם ללמוד בכל יום תורה שנאמר "והגית בו יומם ולילה", והוא חיוב גמור כחיוב הנחת תפילין בכל יום וכחיוב שלש תפילות בכל יום. ואין די במה שלומד ביום או בלילה, אלא חייב ללמוד בשתי העונות של היממה, בין בעונת היום ובין בעונת הלילה (ש"ע י"ד סי' רמו ס"א).

וכתבו הפוסקים שמי שאין השעה דחוקה לו, חייב ללמוד כל זמן שיש לו פנאי במשך היממה, כפשוטו הפסוק "לא ימוש ספר התורה הזה מפניך והגית בו יומם ולילה", כי מצות תלמוד תורה הוא דבר שאין לו שיעור (משנ"ב ס' קנה סק"ד). אבל מי שהשעה דחוקה לו ביותר והוא טרוד על פרנסתו, אינו חייב ללמוד כל היום ממש, ויכול לצאת ידי חובת 'הגית' במה שקובע איוה שיעור תורה בעונת היום ובעונת הלילה. ועל כן צריך כל אדם לקבוע שני שיעורי תורה בכל יום, בשחרית לאחר התפילה ובין מנחה למעריב, ולא יבטלנו בשום אופן (עיי' שבי"ה ל"ד עת ושוה"ה הל' ת"ת פ"ד ה"ו).

וחובת לימוד תורה בלילה הוא חמור יותר מיום, כפי שכתוב בשולחן ערוך (א"ח סי' רמ"ח ס"א) שצריך לזהר בלימוד הלילה יותר מבשל יום והמבטלו עונשו מרובה. ולפי זה, מי שאינו יכול לקבוע רק שיעור תורה אחד, עדיף שיקבע השיעור בלילה. ואפילו מי שזוכה ללמוד במשך כל היום, אמרו חכמים שאין אדם לומד רוב חכמתו אלא בלילה, ומי שרוצה לזכות בכתר תורה צריך להיזהר בכל לילותיו שלא יאבד אפילו אחת מהן מדברי חכמה ותלמוד תורה (ש"ע י"ד שם ס"ג).

על פי זה פסק הרמ"א (שם) שיש לאדם

גג הסוכה בימי הקיץ כדי לייבשה, וכשיגיע החג יחשוב בדעתו שהחבילה יכולה לשמש גם כסכך לסוכה, ובאמת באופן כזה החבילה פסולה לסיכך, כיון שלא הניחו על גג הסוכה 'לשם צל'. ואף שנמלך שישמש גם לצל סוכה, כיון שלא עשה בה מעשה הרי זה פסול מן התורה משום 'עשה ולא מן העשוי'. ולכן גזרו חז"ל שלא לסכך בשום חבילה אפילו אם מניחו לשם צל, והמסכך בה סוכתו פסולה אפילו בדיעבד (ש"ע ס"ט).

בימינו נוהגים לסכך ב'סכך קיינעס מוכן' ואין חוששים בזה משום גזירת חבילה, ונאמרו באחרונים כמה טעמים לזה והתבאר בגליון מס' 234.

נסרים

נסרים מעץ שרוחבם ארבעה טפחים דינם כסכך פסול, ואפילו אם הם מונחים על עוברים. והיא גזירה מדרבנן משום גזירת תקרה, שנסר רחב ד' טפחים נראה כתקרה וחששו שמא מתוך כך יבוא לישיב תחת תקרת ביתו העשויה מנסרים. ותקרת הבית אף אם עשויה בסכך כשר הרי היא פסולה מן התורה, לפי שהיא משמשת כדירה קבועה לכל ימות השנה, והתורה אמרה 'סוכה' שהיא עראי ולא 'בית'

שאר פסולים כגזירת תקרה וכדומה שנשברו (ש"ת אבני נזר סי' תעג). ונחלקו הפוסקים אם גזרו חז"ל שלא לסכך גם בשבר כלי שקיבל טומאה רק מדרבנן בהיותו שלם, ובמשנה ברורה (סק"י) מכריע שבשעת הדחק אפשר להקל זהו כגזירה לגזירה (ועי' ס"ק ח' כה).

קרוב לקבל טומאה

יש דברים שגזרו בהם חז"ל משום שהם קרוב לקבל טומאה אף שלעת עתה אינו מקבל טומאה. לדוגמא: פשתן שנידק וניפץ, אף שלא נעשה עדיין חוט, פסול לסכך בה. ופירשו כמה ראשונים הטעם, היות שלאחר שהיו חוטים מקבל טומאת נגיעים, על כן גזרו חכמים שלא לסכך בהם כבר מתחילת עיבודם. ויש מפרשים הטעם, משום שעל ידי פעולה קלה ראוי שיקבלו טומאה, שאם ישימו את הפשתן בכר יקבלו טומאה מיד (משנ"ב סק"ב).

אכן, נסרים משופים וצרים, אף אם הם דומים לכלים וראויים לשיבה או להניח חפצים עליהם, מותר לסכך בהם כל זמן שלא ייחדן לכך (שם סקמ"ח).

נשתנה צורתו

דבר שנשתנה צורתו הטבעית עד שאין ניכר עליו שהוא דבר הצומח מן הארץ, פסול לסכך בו מדרבנן (שם סק"ב). ומטעם זה אסור לסכך בקרטון ונייר, אפילו אם הם עשויים מעצים ועשבים ואינם מקבלים טומאה, כי פנים חדשות באו לכאן ואינו נראה כגידולי קרקע (בכור' שם סק"א ועי' ס"ד י"ד סי' קצ סק"ט).

דבר המתייבש

סכך שעתיד להתייבש בתוך שבעת ימי החג ויפול מגג הסוכה, פסול לסכך בה מדרבנן. ואם סיכך בה, דינו כאילו אין המקום מסוכך והוא מלא אויר, שגזרו חכמים שמה לא יעשה סוכה אחרת תוך שבעה. ואפילו אם לא יפול הסכך מגג הסוכה, אלא שאחר שיתייבש יצטמקו העלים ויישאר בגג הסוכה כשיעור חמתה מרובה מצילתה, יש להחמיר (ש"ע ס"ב וביה"ל שם, ועי' שעה"צ סק"ה דלשיטה אחת הוא מדאורייתא). ולכן אין לסכך רק בסכך קשוח, ולא במיני עלים וקוצים העלולים להתייבש באמצע ימי החג.

ריח רע או נושר

אסור חז"ל לסכך לכתחילה בסכך שמפיק ריח רע או שעליו נושרים ממנו, מחשש שמא יניח סוכתו ויצא. ובדיעבד אם סיכך בסכך כזה, אין צריך להחליף את הסכך ומותר לאכול ולישן בה ולברך עליה. אכן אם הסכך מפיק ריח רע חזק עד שאין דעת האדם סובלתו, פסול מן התורה, משום שאין כאן 'תשבו כעין תדורו' (ש"ע ס"ד ומשנ"ב סק"ח).

מטעם זה יש להיזהר שלא לסכך בסכך או במחצלת שהתליעו ונופלים מהם תולעים לסוכה, דלא גרע מסכך שעליו נושרים ממנו ומפיקים ריח רע. ומלבד זה יש להיזהר בזה שלא להיכשל באכילת שרצים אם יפלו על שולחנו בשעת הסעודה (בית דוד פ"ה הע' 13).

חבילה

אסור חז"ל לסכך בחבילה של עשרים וחמשה קנים נפרדים שנקשרו ביחד ורגילים לשומרם ביחד, משום גזירה שמה יניח אדם חבילה על

מחלל מפשענו

פרק המשך לענין 'העלמת אור הצדיק' - לציון הילולת הארבע מאות וחמישים של רבינו האריז"ל

רבי שמואל אייזיק מדאשיב (ב)

עוסק בתיקון נשמת תלמידו

בעיר קיבליטש היה דר אחד אחד מאנ"ש, מתלמידי רבי שמואל אייזיק, ונהגו תלמידיו בנסעם אליו מפעם לפעם לשבת קודש, לאסוף את כל בני חברתם ולנסוע יחדיו אליו. פעם בעת נסיעתם לרובם נסעו דרך עיר קיבליטש בערב שבת, בכוונה שגם הוא יצטרף אליהם, אמנם פגשוהו בהיותו חולה במחלה אנושה. ובראותם שאין יכול להצטרף עמהם בנסיעתם, ואיך שהוא מוטל חולה עד מיתה רח"ל, לכן הזדרזו מאד לבוא לרובם ולהודיע לרובם מהחולה, כדי שיפצרו בתפילתו לרפואתו השלימה.

נוהג רבי שמואל אייזיק להאריך מאד בתפילתו, ובפרט בתפילת המנוחה של ערב שבת היה מאריך מאד לערך משך ארבע שעות, ובהיכנסם להבית המדרש היה רבי שמואל אייזיק כבר באמצע התפילה של מנחה לערב שבת, ובחפזם לגשת לתת לו את שם תלמידו החולה, הבחינו שעל הדף של רבם בברכת 'מחיה מתיים' כבר מסומן אצלו שם התלמיד הזה בין שאר שמות של נפטרים אחרים, וידעו והבינו שכבר נפטר והלך לעולמו, ועתה עוסק רבם בתיקון נשמתו (שיש"ק ח"ג אות רנ"ט).

שואלים לחוות-דעתו כמרומים

רבי שמואל אייזיק היה מקושר ודבוק מאד ברבינו ז"ל, ופעם אחת בנסעו עם תביריו לרבינו לברסלב, לא יכול היה להבליג ולהתמהמה עד שיסתר העגלון עם עגלתו להגיע לבית רבינו ממש, רק תיכף בכניסת העגלה להעיר קפץ מהעגלה ורץ רגלי לבית רבינו, ומיד שכנס לביתו נאווה קודש של רבינו ז"ל נפל לרגלי רבינו הק' והתעלף מרוב דביקותו, ורבינו ז"ל דיבר אז לפני אנ"ש תורה.

ובאותו העת היתה מריבה בממשלת הצאר בין שני אחים שלחמו ביניהם על ירושת הכתר, אחד מהאחים היה אדוק מאד בדת העכ"ם, ואחד היה חפשי, והיה סכנה לדת יהדות אם יעלה החופשי לשלטון. נענה אז רבינו ואמר: "בשמים שואלים גם בשולי בגדיו של ר' שמואל אייזיק מי יהיה מלך?" "אויך אין זיינע פאלעס פּרעגט מען אין הימל ווער עס זאל זיין קיסר", כאומר: כל כך גבחה מעלתו של ר' שמואל אייזיק עד שכאשר נדין בשמים מי יזכה בהמלוכה שואלים גם את ר' שמואל אייזיק בשולי בגדיו מי יהיה נעשה למלך. הסוף היה שהם רבו ביניהם י"ז שנה עד שמת האח החופשי, ואז עלה הצאר הנוצרי לשלטון (שיש"ק ח"ה אות נ"א). ועיין בליקו"מ (ח"א סי ע) על מאמרם ז"ל "באחד בניסן ראש השנה למלכים", ודו"ק.

"או אני או הוא"

ואכן מסופר שגם אח"כ בעת מלחמת נאפוליון והצאר בשנת תקפ"ז, התבטא פעם רבי שמואל אייזיק ואמר: "או אני או הוא", כאומר: או שאני אסתלק מהעולם או על הצד השני. ולא הבינו על מי מתכוון, אם על הצאר או על נאפוליון. באותה השנה עלה הצאר לשלטון וקיבל את המלוכה אחר שניצח את צבא נאפוליון, ובאותה השנה נפטר רבי שמואל אייזיק ז"ל (שיש"ק ח"ג אות ר"ל).

וביארנו אנ"ש בזה, שמחמת גדול מעלת רבי שמואל אייזיק היתה זאת כשגגה היוצאת מלפני השליט, כי אף שלטובה נתכוון שלא רצה שהצאר יתעלה כי היה מפורסם ברשעותו, עכ"ז פגע על מי מתכוון, אם על הצאר או על המלוכה אחר שניצח את צבא נאפוליון, ובאותה השנה נפטר רבי שמואל אייזיק ז"ל (שיש"ק ח"ה סי"ט).

נערך ע"י הרה"ח רבי נחמי' שווארצמן שליט"א בעמ"ס 'אצרות עולם לתירושה'.

ואף על פי כן, ידוע שהיו כמה מתלמידי המגיד הגדול ז"ע שלא ראו בהם התלהבות כזו כמו של הבראדיטשובער, הגם שהם היו רואים כל מה שהוא רואה, ויתכן שאף יותר. וידוע שהרה"ק המגיד ז"ע אמר להרה"ק מבראדיטשוב שר' מענדל'ע וויטעפסקער היה התוקע אצלו בראש השנה, וראה אז הרבה יותר ממנו, ועם כל זה לא שמעו ממנו צעקות כאלו, ולא נפל חלשות כמוהו.

וברור שאנשים מן השורה התפעלו מעבודות רבותיהם הצדיקים; היו צדיקים נוראים כאלו שהסובבים אותם ראו עין בעין את מסירות נפשם להשי"ת, וקדושתם ותפילתם ותורתם, ובעיניהם ראו שפעלו מופתים נוראים למעלה מדרך הטבע. ומי שזכה לדעת ולהרגיש זאת אצל רבו הצדיק הזה - אח"כ אילו היה רואה אפילו את הבעש"ט ז"ע באיזו בחינה מסויימת שהיה אוחז בה באותה שעה, או אפילו את הארי" הק' שהי' מדבר שפאניאניס [-שפה ספרדית פשוטה] לא היה מחליף את רבו הצדיק הנורא הבעל מופת שהכיר, גם לא בצדיקים הנוראים הללו, אע"פ שיתכן מאד שהצדיק שהכיר שהיה קדוש ונורא בעיניו לא מגיע לקרסולי קרסוליהם של הצדיקים ההם, מכל שכן להבעש"ט והארי" הק'.

מובא בשבחי מהרח"ו שרבי חיים ויטאל הקשה להארי" הק' למה הוא לומד דייקא אתו, והלא יש צדיקים בדור כמו האלשיך הק' והבית יוסף וכו' וכו'. והשיב לו: אינך יודע סתרי בני אדם, שקלתי בפלס בכל גדולי הדור ולא מצאתי כלי זך וצח כמוך.

ונהג מי שאין לו השגה, יכול לשמוע מזה כביכול איזה פגם בקדושתם של האלשיך הק', או של הבית יוסף שמן השמים יזכו אותם שהוא דייקא יעשה 'שולחן ערוך' בישראל לדורי דורות. אבל האמת הוא, שמי שמאמין בצדיקים יכול להבין דברים כאלו ולא יזיקו לו כלל, ועוצם קדושתם של האלשיך והבית יוסף ז"ע לא יפחתו אצלו כמלא נימה, אלא להיפך; הוא מתפעל מרוב קדושת הארי" הק', והיא מוסיפה אצלו תוספת נופך בקדושתם של אלו שחשב הארי" עליהם, והיה בדעתו ללמדם.

מצינו בעובדא דארבעה שנכנסו לפרדס (חגיגה י"ד:) אצל 'אחר' שראה את המלאך מט"ט, והתפעל כל כך מרוב גדולתו עד שחשב שהוא רשות בפני עצמו, כי לא היה יכול לתאר שמט"ט הוא אפס ואין נגד בורא המנהיגו. וכל זה מפני שבבחינת מט"ט היתה לו השגה, ולמעלה מזה היה צריך אמונה לבד.

ואילו רבי עקיבא דרש "צב-אות" "אות הוא בצבא דיליה" (שם סו, ועיין לק"מ תורה לא בסופה). והיינו שאדברה, מהאות שהראה הקב"ה גדולתו בצבא דיליה - מזה ראה את גדולת הבורא עד אין קץ ואין תכלית, אם כאלה הם עבדיו.

ובתורה "אית לן בירא" (ס" לא) כתב רביה"ק כי גם בהתקרבות לצדיקים יש כל הארבע בחינות של הארבעה שנכנסו לפרדס!

כי אלו הד' בחינות נמצאות בכל דבר שבקדושה, שיתכן שהבעל-דבר יכול לעשות שמרוב אמונה בהצדיק הק' - מזה בעצמו ישכח ח"ו את השי"ת, כי יחשוב ח"ו את הצדיק לרשות בפני עצמו.

וצריכים אנו הרבה להתפלל להשי"ת על זה, שהאמונה בצדיק תקרב אותנו להשי"ת, ולא תביא אצלנו את המטרה הפוכה - לפגום בנו ח"ו את האמונה בהשי"ת ובכל צדיקיו.

כפי שהבאנו בשבוע שעבר היו צדיקים שלא ידעו מאור צדיקי הדורות, כהאריז"ל ורביה"ק, ואף על פי כן היו קדושים ונוראים. והנה הענין הזה הוא סוד כמוס מכשוננו של עולם, ואנו צריכים להיזהר שלא יפגום דבר זה אצלנו באמונה בצדיק ה"מחלל מפשענו".

והאמת שהענין הזה היה מאז ומקדם, ורואים אנו כבר בתורה הקדושה שהיתה מחלוקת בין הצדיקים, אצל משה אהרן ומרים, וכן היה גם בין משה רבינו לאלדד ומידד, שהיו גם כן נביאים קדושים. וממילא על ידי האמונה במשה עבד ה', יכול אחד ליפול מהאמונה באהרן ומרים ח"ו, או לעומת האמונה בעוצם אור האצילות של משה תפחת אמונתו באלדד ומידד. או ח"ו להיפך, שמרוב ההתעוררות מקדושת אלדד ומידד שזה יותר קרוב להשגתנו, יכולים ליפול לגמרי מאמונת 'משה' שהיא אצלנו בבחי' אמונה בלבד, למעלה למעלה מהשגתנו.

והענין בזה הוא, שאדם יכול למדוד דבר גשמי או אפילו דבר רוחני רק אם הוא קרוב להשגתו, ולא דבר שהוא למעלה מהשגתו. ואם ימדוד דבר של השגתו לעומת דבר שלמעלה מהשגתו, יגיע למסקנה שהדבר שהוא משיג הוא יותר גדול מזה שלמעלה מהבנתו והשגתו, ויבטל לגמרי הדבר שלמעלה מהשגתו.

וענין זה שייך לדורות, בצדיקים שחלקו זה על זה, ועלינו לנקוט בוהירות רבה שהאמונה בצדיק אחד לא יפגום אצלנו את האמונה בצדיק השני.

ונביא כאן כמה דוגמאות:

מובא שמוהר"ג התפעל מאד כל כך מקדושת חותנו רבי דוד צבי הגדול זצ"ל שהיה גאון עולם בימיו ההם, ולא ישן ארבעים שנה על מטה מרוב קדושה, רק ישב ועמל בתורה וסמך את עצמו על השולחן, ואחז נר בידו, וכשהגיע האש על ידו הוכרח להקיץ וחזר ולמד. ולא נטל ידיו רק משבת לשבת מרוב חומרות בנסילת ידים. ומסופר עליו שנשאר יתום מאביו בקטנותו, והיה אביו מופיע מעולם האמת ללמוד עמו. ולאחר שהתחתן מוהר"ג ונתוודע לקדושה המופלגת של חותנו, לא היה יכול מוהר"ג לתאר לעצמו שיכול להיות אדם גדול יותר מחותנו הצדיק, והתקשה לחשוב במה היה משה רבינו ע"ה גדול יותר, עד שבא אל רבינו הק' והשיג מה שהשיג.

והנה רבינו הק' אמר למוהר"ג על חמיו שהוא צדיק, והוסיף: ואם קשה בעיניך כיצד יתכן הדבר שחמייך מתגדל על תלמידי הבעש"ט הק'? 'נו, ער וועט חאפן עטליכע שמיץ פאר דעם' [- הוא יחטוף על כך מעט הלקאות], כלומר, הוא יקבל עונש קל על זה.

כידוע, הפליג רביה"ק מאד בקדושת הרה"ק מבראדיטשוב זי"ע, והיה מכנה אותו "פאר ישראל" (ראה ליקוטי מוהר"ן ח"ב סי' סז, ובפרפראות לחכמה שם), ופעם אמר רבינו לר' נתן "דאס ווייסטו נישט, אז דער בארדיטשובער רב זאגט "דער בורא" שפריצט אים פייער פון די אויגן [- זאת אינך יודע, שכאשר הרב מבראדיטשוב אומר "הבורא" ניתז אש מעיניו] (חיי מוהר"ן תקצ"ט).

והרה"ק מצאנו זי"ע אמר שהוא נשמת הבראדיטשובער רב, והתחוק בזה תמיד. עד כדי כך היה גדול הבראדיטשובער בעינינו.

<p>ברכת מוול טוב</p> <p>להר"ר ישראל פראנק הי"ו</p> <p>ולאבו</p> <p>הרה"ח ר' נתנון זאב פראנק שליט"א</p> <p>להגל וולדת הבת</p> <p>יה"ר שייכה לגדלו לתורה לחופה ולמעש"ט ולרוב נחת דקדושה</p>	<p>ברכת מוול טוב</p> <p>להר"ר אפרים קניג הי"ו</p> <p>להגל וולדת הבן</p> <p>יה"ר שייכה לגדלו לתורה לחופה ולמעש"ט ולרוב נחת דקדושה</p>	<p>ברכת מוול טוב</p> <p>להר"ר ישראל נתנו אנשין הי"ו</p> <p>ולאבו והרה"ח ר' משה חיים אנשין שליט"א</p> <p>ולחותו הרה"ח ר' חיים ליבימנטש שליט"א</p> <p>להגל וולדת הבת והנדה</p> <p>יה"ר שייכה לגדלו לתורה לחופה ולמעש"ט ולרוב נחת דקדושה</p>	<p>ברכת מוול טוב</p> <p>להרה"ח ר' אברהם מרקוס שליט"א</p> <p>להגל איוויס בנו הבה"ח פנתס אלהו נ"ו</p> <p>עכ"ג בת</p> <p>הרה"ח ר' פסח שמירא שליט"א</p> <p>יה"ר שייכו לבנות בית נאמן בישראל</p> <p>בדרך רביה"ק זי"ע</p>	<p>ברכת מוול טוב</p> <p>להרה"ח ר' נתנון פישר שליט"א</p> <p>להגל איוויס בנו בשעט"מ</p> <p>עכ"ג הבה"ח שמשען קניג נ"ו</p> <p>בן הרה"ח ר' מרדכי קניג שליט"א</p> <p>יה"ר שייכו לבנות בית נאמן בישראל</p> <p>בדרך רביה"ק זי"ע</p>	<p>ברכת מוול טוב</p> <p>להרה"ח ר' דוד אפל שליט"א</p> <p>להגל ווינס בנו אפרים פישל נ"ו</p> <p>לעול תורה ומצוות</p> <p>יה"ר שייכה לגדלו לתורה לחופה ולמעש"ט ולרוב נחת דקדושה</p>
---	--	---	---	---	--